

چکیده:

کتیبه‌ی کاغذی مورد مطالعه در این پژوهش که تحت تولیت موزه هنرهای تزیننی اصفهان قرار دارد، به خط نستعلیق توسط محمود بن ابی القاسم الخوانساری و در سال ۱۳۲۲ هجری قمری، نگارش شده و به تکیه گاهی پارچه ای متصل است. طول کتیبه ۶۴۸.۵ سانتی متر و عرض آن ۲۱.۷۱ سانتی متر است، ضمن آن که بخش کاغذی کتیبه از اتصال ۱۹ قطعه کاغذ تشکیل شده و ۹ قطعه نیز تکیه گاه پارچه ای کتیبه را شامل می شود که یک قطعه پارچه در قسمت ابتدای روی کتیبه و سایر قطعات پارچه در پشت کتیبه قرار گرفته اند. در پژوهش حاضر، مطالعات فن شناسی با هدف شناسایی ساختار کاغذ و پارچه، بر روی ۷ قطعه کاغذ (قطعات اول، چهارم، هفتم، دهم، سیزدهم، شانزدهم و نوزدهم) انجام شده است و ۵ قطعه از تکیه گاه پارچه ای (قطعات اول، سوم، پنجم و هفتم پشت کتیبه و قطعه پارچه‌ی قرار گرفته بر روی بخشی از کتیبه) مورد بررسی های ساختارشناسی قرار گرفته است، و نتایج نشان می دهد که کاغذ کتیبه دارای ترکیبی از الیاف باست، چوبی و الیاف فرنگی است، ضمن آن که پارچه نیز از الیاف پنبه بافته شده است؛ هم چنین آهار تکیه گاه پارچه ای از نوع نشاسته و کاغذ کتیبه نیز از کربوهیدرات به عنوان آهار استفاده شده است؛ شناسایی کربنات کلسیم به عنوان پرکننده‌ی کاغذ کتیبه، و چسب گیاهی در اتصال کاغذ و پارچه، هم چنین شناسایی رنگ های سیاه کربنی، قرمز سرنج، آبی پروس، سبز ملاکیت، زرداگر، استفاده از آلایثر برنج و هم چنین شناسایی رنگ زرد گیاهی در کتیبه، از دیگر نتایج به دست آمده است. در این پژوهش برای بررسی الیاف پارچه از آزمون سوزاندن و مشاهده به وسیله میکروسکوپ نوری و تطبیق با اطلس شناسایی الیاف استفاده شد و شناسایی الیاف کاغذ نیز ضمن مشاهدات میکروسکوپی، با استفاده از معرف های رنگی انجام شده است؛ شناسایی آهار و هم چنین شناسایی چسب اتصال میان کاغذ و پارچه با استفاده از آزمون های مولیش، لوگل و طیف سنجی FTIR انجام شده است. برای شناسایی ماده‌ی پرکننده‌ی کاغذ، ترکیبی از آزمون های شیمی تر در کنار طیف سنجی جذب اتمی شعله استفاده شده است؛ و برای شناسایی رنگ ها، آزمون های شیمی تر و برحسب مورد نیز آزمون طیف سنجی جذب اتمی شعله مورد استفاده قرار گرفته است. شناسایی ورنی و هم چنین بست رنگ سیاه نیز با استفاده از روش طیف سنجی FTIR انجام شده است. هم چنین مطالعات آسیب شناسی در کتیبه به وجود کمبود در کاغذ و پارچه‌ی کتیبه، ایجاد حالت اسیدی، شکنندگی کاغذ و رنگ ها، الحاق مواد زاید، سوراخ شدگی، آسیب بیولوژیکی (قارچ)، وندالیسم، پخش شدگی مرکب، تغییر رنگ و وجود گردوغبار به عنوان آسیب های شناسایی شده در این اثر اشاره دارد؛ این نتایج به وسیله‌ی از مشاهدات چشم در نور طبیعی و نیز میزنور، و هم چنین مشاهده به وسیله میکروسکوپ نوری و لوپ دیجیتال به دست آمده است؛ ضمن آن که جهت شناسایی قارچ از آزمون کشت قارچ بر اساس اصول ارایه شده از سوی سازمان ملی استاندارد ایران، شماره‌ی ۹۸۹۹ و ۳۱۹۴ استفاده شده است. در این پژوهش بنیادی - کاربردی که به عنوان پژوهشی مورد کاوی است، با توجه به مطالعه‌ی نمونه های مشابه و هم چنین نتایج آزمون های انجام شده بر روی کتیبه‌ی مورد بررسی، راهکارهای حفاظت و مرمت برای انبار و هم چنین شیوه های نمایش آن، ارایه شده است

کلید واژه ها

محمود بن ابی القاسم الخوانساری، کتیبه کاغذی، کتیبه نستعلیق، موزه هنرهای تزیننی اصفهان، نستعلیق نویسان قاجار